

Овчарук В. В.

доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності
Національного університету «Львівська політехніка»

Ovcharuk V. V.

Associate Professor of the Department of Foreign Trade and Customs
of Lviv Polytechnic National University

СУТНІСТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті конкретизовано сутність поняття адміністрування на підприємствах, під яким запропоновано розуміти вид управлінської діяльності, який на засадах документації, діловодства, інформаційного забезпечення та формалізування управлінських процедур забезпечує цілеспрямований вплив керівної підсистеми на керувану за усіма етапами технології управління. Адміністрування запропоновано трактувати як вид управлінської діяльності, що проникає в усі рівні управління в організації. Теоретичне обґрунтування сутності цього поняття є ключовим завданням на шляху до вдосконалення побудови та використання систем такого адміністрування в управлінні підприємствами.

Ключові слова: адміністрування, діловодство, документація, інформація, менеджмент, підприємство, управління.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення підприємства вимушені постійно шукати нові шляхи вдосконалення своєї системи менеджменту для удосконалення управління та пошуку нових шляхів підвищення конкурентоспроможності своєї діяльності. При цьому важливе завдання – будувати та використовувати такі системи адміністрування в управлінні, які найкраще б відповідали цілям та завданням, а також враховували би вплив різних чинників внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування. Водночас проблема полягає в тому, що поняття «адміністрування» у теорії і практиці трактується неоднозначно, що унеможливує з наукового погляду формування дієвих систем адміністрування в управлінні підприємствами. Це зумовлює важливість розвитку сутності цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування і розвиток положень із розвитку понятійно-категорійного апарату у сфері адміністрування та побудови відповідних систем зробили чимало вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як О. Амосов, В. Бакуменко, М. Беседін, І. Вішка, М. Войнаренко, І. Драган, О. Дудченко, Н. Гавкалова, О. Замазій, О. Коваль, О. Костюк, Т. Кравцова, А. Краснобельмова, В. Круглов, Ю. Мазнева, Ю. Мироненко, В. Нагасв, М. Петричко, В. Тимцуник, Л. Усаченко та ін. У працях цих та інших авторів розглядається як синонім інших понять у зазначеній сфері. Теоретичне обґрунтування сутності цього поняття є ключовим завданням на шляху до вдосконалення побудови та використання систем такого адміністрування в управлінні підприємствами.

Метою статті є конкретизація сутності поняття адміністрування.

Результати дослідження. Вивчення теорії і практики дає змогу дійти висновку про те, що поняття «адміністрування» доволі часто вживається у вітчизняній та іноземній науковій літературі, однак здебільшого без належного теоретичного обґрунтування його змісту. Так, найбільш поширеним це поняття є у податковій науці, де активно

застосовується словосполучення «адміністрування податків». Зокрема, у роботі А. Краснобельмової [1, с. 116] розглядаються проблеми адміністрування місцевих податків, з-поміж яких варто виокремити такі проблеми, як порядок інформаційного обміну з реєструючими органами; виключення «затратності» адміністрування місцевих податків; оподаткування пайових земель через відсутність інформації про власників земельних часток чи у зв'язку з відсутністю часток у праві власності; відсутність захищеності громадян і суб'єктів господарювання в оформленні своїх прав на об'єкти нерухомості; проблеми скерування повідомлень громадянам; істотна величина пільг за регіональними та місцевими податками; інформаційний обмін. Б. Рамазанова [2, с. 447] у своїй праці звертає увагу на те, що податкове адміністрування є «одним з основних елементів ефективного функціонування податкової системи та економіки держави». Здійснюючи ретельне діагностування змісту цього поняття, автор пропонує його трактувати як «сукупність організаційно-економічних відносин у сфері оподаткування, що ґрунтуються на нормативно-правовому регулюванні у системі установа, впровадження та стягнення податків і зборів, податкового контролю за дотриманням податкового законодавства, відповідальності у сфері податків і зборів, а також захисту прав платників податків. На думку С.М. Попової [3, с. 122–123], адміністрування податків – це «регламентована законами та іншими правовими актами організаційна, управлінська діяльність уповноважених державних органів за дотримання податкового законодавства, забезпечення повноти та своєчасності надходження податків до бюджетної системи, притягнення до відповідальності порушників податкового та іншого законодавства». З позиції О.О. Ковалю [4, с. 163], адміністрування податків та зборів (податкове адміністрування) – «управлінська діяльність контролюючих органів та їх посадових осіб, коло яких визначено податковим законодавством, сутність якої полягає в комплексі організаційних, контрольних, фіскальних та інших дій, метою яких є забезпечення своєчасного та в повному обсязі надходження коштів від податкових зобов'язань до відповідних бюджетів».

Межі та стадії податкового адміністрування розглянуто у роботі М.М. Чинчина [5, с. 26–29]. Автор, зокрема, зазначає, що «основу податкового адміністрування становить добровільне виконання податкового обов'язку, яке є неможливим без зустрічних дій з боку контролюючих

органів та інших суб'єктів, що сприяють податковому адмініструванню» [5, с. 27]. Особливості податкового адміністрування у розвинених європейських країнах ретельно висвітлено К. Прокурою [6, с. 203–206]. Як сукупність «норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів, а у випадках, передбачених законами України, – за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства» податкове адміністрування трактує М.М. Петричко [7, с. 31]. В аналізованому контексті, як слушно зауважує А.В. Угрюмова [8, с. 150], поняття податкового адміністрування у теорії та практиці розглядається з двох позицій: у вузькому значенні його трактується як податковий контроль з боку податкових органів, а у широкому – як систему управління податковими відносинами.

Окремо слід звернути увагу про поширеність у вітчизняній науці і практиці поняття публічного адміністрування. Так, як приклад, у роботі О. Амосова та Н. Гавкалової [9, с. 7–13] ретельно розглядається проблема зв'язків з архетипами та пріоритетами розвитку публічного адміністрування в Україні. Автори, зокрема, зауважують, що «публічне адміністрування – це модифікація класичного менеджменту в різних сферах життєдіяльності всього суспільства, тобто планування, організації та мотивації з акцентом на контролі за формуванням та використанням ресурсів, що має за мету їх ефективне використання органами влади, бізнесом, громадянами» [9, с. 8]. На думку Т.Б. Семенчука [10, с. 388], публічне адміністрування – це «метод управління, який забезпечує надання суспільству послуг щодо законодавства та реалізацію обраної політики, яку втілюють відповідно до делегованих повноважень державні службовці у всіх напрямках прояву зазначеної політики». З позиції В. Мартиненка [12, с. 20], публічне адміністрування є «формою реалізації публічного управління, яке здійснюють представницькі органи демократичного врядування через свої виконавчі структури».

Доречно зауважити, що поняття «адміністрування» також розглядається у взаємозв'язку з іншими поняттями. Наприклад, у роботі Ю.В. Мазневої та В.А. Щеколдіна [12, с. 205] досліджується тематика регламентування і нормування робіт із кадрового адміністрування. Не наводячи трактування змісту такого поняття, автори зауважують, що фахівцями з адміністрування персоналу розв'язується чимало завдань, а саме: оформлення прийому на роботу, звільнення працівників, оформлення пенсій, відпусток, контроль за трудовою дисципліною, надання довідкової інформації, а також копій і дублікатів кадрових документів. Проблемна практика та шляхи вдосконалення бюджетного процесу розглянуті у роботі А.Т. Ковальчука [13, с. 162–168]. Водночас, як і в попередньому прикладі, зміст аналізованого поняття не розкривається. У роботі І. Драгана та О. Комарова [14, с. 23–32] предметом дослідження є механізми адміністрування митних ризиків у системі державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, під цим поняттям автори розуміють «процес реалізації компетентними суб'єктами ризик-орієнтованої стратегії, пов'язаний із забезпеченням прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на адекватне ступеню небезпек регулювання ризикової ситуації в галузі державної митної справи» [14, с. 30].

Згідно з Податковим кодексом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. зі змінами та доповненнями «адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом».

Цікавими є результати узагальнень І.П. Яковлева [15, с. 121], який акцентує увагу на тому, що поняття «адміністрування» у теорії і практиці застосовується для опису:

- управління та його механізму;
- виконання адміністративних розпоряджень у судовій гілці державної влади;
- виконавчо-розпорядчої діяльності держави;
- процесів сплати загальнообов'язкових платежів;
- науки державного управління тощо.

О.В. Серов [16, с. 18] розглядає багатоаспектність поняття «адміністрування» з позиції англо-американської традиції. Автор зауважує, що в іноземній практиці зміст цього поняття трактується широко, зокрема:

- як контроль та управління чимось (системами, організацією або бізнесом);
- як групу людей, які організують або контролюють щось;
- як діяльність, що поєднує управління роботою підприємства чи організації;
- як уряд країни в особливий період часу;
- як процес управління чимось (особливо законів, урядових перевірок тощо).

Багатоманітність поглядів щодо трактування поняття «адміністрування» наведена також у роботі О.Я. Лазор та О.Д. Лазор [17, с. 111–121]. Автори, зокрема, посилаючись на словникові видання, зауважують, що адміністрування – це:

- керівництво і керування справами урядів та установ;
- контроль за майном померлої людини, щоб платити податки та призначати активи спадкоємцям;
- виконання та реалізація public policy;
- узагальнений термін для усіх політичних рішень різних посадових осіб уряду;
- час в офісі основного виконавця.

У роботі А.О. Савченко [18, с. 147] поняття «адміністрування» трактується як «організаційно-розпорядча діяльність керівників та органів управління, що здійснюється шляхом видання наказів і розпоряджень». З позиції М.П. Войнаренка та О.М. Костюк [19, с. 50] адміністрування – це «професійна діяльність менеджерів організації або державних службовців, що спрямована на втілення в життя рішень керівництва, тобто реалізація поставлених завдань і пошук оптимальних шляхів їх вирішення». Істотна частка дослідників підтримують думку про те, що поняття «адміністрування» є складовою частиною поняття «управління» (останнє, зокрема, за своєю сутністю має ширший зміст і включає в себе адміністрування). Зокрема, В.В. Круглов [20, с. 148] вказує на те, що адміністрування є «способами та прийомами, діями прямого й обов'язкового визначення поведінки і діяльності людей з боку відповідних керівних компонентів». Як «бюрократичний метод управління суспільством, що ґрунтується на силі та авторитеті влади, відображених у наказах, постановках, розпорядженнях, вказівках та інструкціях» по-

няття «адміністрування» трактує О.В. Серов [16, с. 19]. У роботі Л. Ліпич та Р. Гринюка вказується на те, що «адміністрування повинно сприяти оперативному прийняттю рішень у процесі господарської діяльності підприємств, координувати функціонування їхніх підрозділів, визначати організаційну структуру та координувати діяльність підрозділів, а також забезпечувати досягнення основних податкових цілей і завдань» [21, с. 44]. З позиції Ю.О. Мироненка [22, с. 65] адміністрування розглядається як самостійний вид управлінської діяльності або ж як одна з функцій керівника. Цей же автор зауважує, що «адміністрування можна подати як процес, що розвивається в часі і супроводжує дії виконавця; адміністративним процесом є сукупність взаємопов'язаних операцій, які дозволяють виробити і реалізувати адміністративну дію; адміністративна дія полягає у здійсненні певних заходів, які дають змогу внести зміни в діяльність об'єкта, що адмініструється; обов'язковою умовою здійснення адміністративної дії є надання їй певної нормативно-правової форми (наказу, вказівки, розпорядження або ж затвердженої зміни до документів, які діяли раніше)».

Таким чином, узагальнюючи, слід зауважити, що поняття «адміністрування» у теорії і практиці розглядається

багатоаспектно і диференційовано: як процес, як окремий вид управлінської діяльності, як уміння і навички, як функція менеджменту, як управлінська діяльність, як стиль управління, як вид менеджменту тощо. Узагальненню вищенаведеного дає змогу розвинути сутність поняття адміністрування, під яким пропонується розуміти вид управлінської діяльності, який на засадах документації, діловодства, інформаційного забезпечення та формалізування управлінських процедур забезпечує цілеспрямований вплив керівної підсистеми на керовану за всіма етапами технології управління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, розвинений зміст поняття «адміністрування», що базується на ретельному діагностуванні наявних у теорії та практиці підходів до розуміння його змісту, дає змогу не лише чітко окреслити межі зазначеного поняття, а й ідентифікувати його місце в системі управління підприємствами.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі повинні полягати у виявленні характерних особливостей поняття «адміністрування», а також в ідентифікуванні ключових чинників дієвого здійснення відповідних процесів. Не менш важливо забезпечити побудову концепції здійснення адміністрування в організації.

Список використаних джерел:

1. Краснотельмова А.В. Проблемы администрирования местных налогов / А.В. Краснотельмова // Социально-экономические явления и процессы. 2013. № 5. С. 116–120.
2. Рамазанова Б. Основные подходы к определению понятия «налоговое администрирование» / Б. Рамазанова // Теория и практика общественного развития. 2014. № 1. С. 447–449.
3. Попова С.М. Адміністративно-правовий статус податкових органів України: монографія / С.М. Попова. Харків: Золота миля, 2012. 386 с.
4. Коваль О.О. Поняття та система адміністрування податків та зборів в Україні / О.О. Коваль // Наше право. 2015. № 1. С. 159–164.
5. Чинчин М.М. Межі та стадії податкового адміністрування / М.М. Чинчин // Фінансове право. 2013. № 1. С. 26–29.
6. Проскура К. Податкове адміністрування у розвинених європейських країнах / К. Проскура // Економічний аналіз. 2012. № 11/1. С. 203–206.
7. Петричко М.М. Теоретичні засади функціонування системи адміністрування в Україні / М.М. Петричко // Бізнес-навігатор. 2015. № 2. С. 30–34.
8. Угрюмова А.В. К вопросу о содержании понятий «налоговое администрирование» и «администрирование налога» / А.В. Угрюмова // Вестник Финансовой академии. 2008. № 4. С. 150–154.
9. Амосов О. Публічне адміністрування в Україні: зв'язок з архетипами та пріоритети розвитку / О. Амосов, Н. Гавкалова // Публічне управління: теорія і практика. 2014. № 2. С. 7–13.
10. Семенчук Т.Б. Сутність категорії «публічне адміністрування» та передумови її формування / Т.Б. Семенчук // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. № 42. С. 385–390.
11. Мартиненко В.М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики / В.М. Мартиненко // Публічне управління: теорія та практика. 2010. № 1. С. 16–22.
12. Мазнева Ю.В. Регламентация и нормирование работы по кадровому администрированию / Ю.В. Мазнева, В.А. Щеколдин // Проблемы совершенствования организации производства и управления промышленными предприятиями. 2010. № 1. С. 205–209.
13. Ковальчук А.Т. Адміністрування бюджетного процесу: проблемна практика та шляхи вдосконалення / А.Т. Ковальчук // Наше право. 2014. № 3. С. 162–168.
14. Драган І.О. Механізми адміністрування митних ризиків в системі державного регулювання ЗЕД / І.О. Драган, О.В. Комаров // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2014. № 2. С. 23–32.
15. Яковлев І.П. Публічне адміністрування у сфері державної митної справи: термінологічний пошук / І.П. Яковлев // Європейські перспективи. 2015. № 6. С. 119–125.
16. Серов О.В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-понятійного апарату в галузі знань «публічне управління й адміністрування» / О.В. Серов // Державне управління: теорія та практика. 2016. № 2. С. 15–23.
17. Лазор О.Я. Публічне управління та адміністрування: ретроспектива деяких теоретичних аспектів / О.Я. Лазор, О.Д. Лазор // Університетські наукові записки. 2015. № 56. С. 111–121.
18. Савченко А.О. Поняття, значення та система адміністрування податків в Україні / А.О. Савченко // Право.ua. 2015. № 3. С. 147–152.
19. Войнаренко М.П. Сутність та принципи бізнес-адміністрування на підприємствах за умов мінливого конкурентного середовища / М.П. Войнаренко, О.М. Костюк // Економіка: реалії часу. 2013. № 4. С. 49–51.
20. Круглов В.В. Публічне адміністрування в процесі державно-приватного партнерства / В.В. Круглов // Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 1. С. 145–153.
21. Ліпич Л. Адміністрування як інструмент підвищення інвестиційної ефективності прямого оподаткування підприємств / Л. Ліпич, Р. Гринюк // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. № 3. С. 41–46.
22. Мироненко Ю.О. Сутність адміністративного управління підприємством та його актуальність у сучасних умовах / Ю.О. Мироненко // Управління розвитком. 2014. № 13. С. 65–68.

СУЩНОСТЬ АДМИНИСТРИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Аннотация. В статье конкретизирована сущность понятия администрирования на предприятиях, под которым предложено понимать вид управленческой деятельности, который на основе документации, делопроизводства, информационного обеспечения и формализации управленческих процедур обеспечивает целенаправленное воздействие управляющей подсистемы на управляемую по всем этапам технологии управления. Администрирование предложено трактовать как вид управленческой деятельности, который проникает все уровни управления в организации. Теоретическое обоснование сущности этого понятия является ключевой задачей на пути к совершенствованию построения и использования систем такого администрирования в управлении предприятиями

Ключевые слова: администрирование, делопроизводство, документация, информация, менеджмент, предприятие, управление.

THE ESSENCE OF ADMINISTRATION AT ENTERPRISES

Summary. The article specifies the essence of the concept of administration at enterprises, which is proposed to be understood as a type of managerial activity that based on documentation, record keeping, information provision, and formalization of management procedures provides for a purposeful influence of control subsystem on the managed one by all stages of control technology. It is proposed to interpret administration as a type of managerial activity that penetrates all control levels in the organization. The theoretical justification of the essence of this concept is a key task on the way towards improving the construction and use of systems of such an administration in enterprise management.

Key words: administration, record keeping, documentation, information, management, enterprise, control.

УДК 338.432

Однорог М. А.

*кандидат економічних наук,
доцент, докторант відділу теорії економіки і фінансів
Науково-дослідного фінансового інституту
ДННУ «Академія фінансового управління»
Міністерства фінансів України*

Odnorog M. A.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Doctoral student Department of theory of Economics and Finance,
Scientific-research financial Institute State educational-scientific institution
«Academy of financial management»*

РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ В ІННОВАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті обґрунтовується необхідність формування інституціональних передумов сталого розвитку аграрної сфери. Запропоновано багатовимірний підхід до дослідження інституціонального середовища сільській місцевості. На базі результатів власних емпіричних досліджень автором визначено ключові напрями реформування соціально-економічної системи села. Доведено, що формування ефективного інституціонального середовища на селі передбачає реальну участь в цьому процесі не тільки держави та сільськогосподарських підприємств, але й сільського населення. Визначено, що на селі необхідно розвивати насамперед такі інститути і форми організації економічного і соціального життя, які допомагали б реалізувати нагальні потреби і корінні інтереси переважної частини населення.

Ключові слова: аграрна сфера, інновації, інноваційний період, інституціоналізація, інституціональний аспект, сталий розвиток.

Вступ та постановка проблеми. Село, аграрна економіка займають значне місце в українському суспільстві. Велика кількість населення проживає в сільській місцевості, частина працездатних зайнята в сільському господарстві. Процеси, що відбуваються на селі, повинні знаходитися під пильною увагою політиків і вчених. Однак те, що відбувається в сільському суспільстві сьогодні, можна визначити як поглиблення деградації. Хоча в країні є деякі благополучні сільські території, свого роду «острівці», загальна картина не вселяє оптимізму. Такий висновок ґрунтується на результатах тривалого моніторингу соціально-економічного стану аграрної сфери.

Стратегічне значення соціально-культурного, політичного, рекреаційного та екологічного аспектів розвитку аграрної сфери для країни як у теорії, так і на практиці не враховується належною мірою. Тому стратегічний напрям до вирішення господарських проблем на селі може бути знайдено лише виходячи з пріоритетності розвитку аграрної сфери загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розроблення цієї проблеми внесли М.Ф. Бабієнко, Є.А. Бузовський, С.А. Володін, О.І. Гойчук, І.О. Іртишева, М.М. Кулаєць, П.А. Лайко, Л.М. Малюга, Л.П. Марчук,